צילום: יוסי סיגלר, העולם הזה

רחל אוסטרוביץ:

„הכלכלה מבוססת על עבודת־חינם של נשים!"

הפמיניסטיות הישראליות מתכוונות להבליט את ה־8 במרס, יום האשה הבינלאומי. ברשימת־הפעילות העמוסה שלהן אפשר למצוא הפגנות, מישמרות, מיבצעים ואף שי־תוף־פעולה עם ה„סינמטק".

שאלתי את רחל אוסטרוביץ, פמיניסטית, מעורכות יר־חון הפמיניסטיות „נגה", אם קיים בכלל פמיניזם תוצרת הארץ.

איזו שאלה: קיים גם קיים: לקח לנו זמן לקבל לגיטימציה. 15 שנים אנחנו פועלות, ומה שזרענו או מתחיל עכשיו לנבוט.

● איך זה בא לידי ביטוי?

הקמנו אירגונים שיש להם לגיטימציה, כמו מרכזי סיוע לקור־בנות־אונס, מיקלטים לנשים מוכות, מרכזי ייעוץ ותמיכה, הת־נועה הפמיניסטית בתל־אביב, שדולת־נשים בירושלים. קיימת התעוררות של נשים, ולראייה: 27 נשים רצו לראשות העיריות. התעוררות כזאת אינה מתרחשת ביום אחד. זוהי תוצאת עבודה של שנים. אנחנו מנסות להעלות את רמת המודעות לחשיבותן של נשים במוקדי־הכרעה במוסדות־השילטון, במישרד־החינוך. בכל מוקד־הכרעה צריכות להיות נשים. היום הנשים מודעות לכך ומתחילות להשמיע קול.

● מדברים רבות על הצורך בשיוויון. נעמ"ת לא ירשבת בחיבוק־ידיים, אבל השיוויון עדיין מאיתנו והלאה. איך את מסבירה את זה?

15 שנים לא מחפות על 2000 שנה של קיפוח ודיעות קדומות מושרשות, של ראיית האשה כאובייקט מיני, כנחותה, של הש־רשרת האמונה שאשה היא רק רעייה ואם, של סטריאוטיפים

פמיניזם

המחזקים הישגי גברים ויופי נשי. לא קל לחסל את כל התופעות, אבל בכל זאת רואים שמה שפמיניסטיות אקטיביסטיות אמרו בתחילת שנות ה־70, היום אומרים אירגונים כמו נעמ"ת וויצ"ו. לקח זמן לגרום לנשים להיות מודעות לקיפוח, ואני מקווה שב־עשור הבא נראה תוצאות בשטח, כמו למשל בנושאי שכר וקידום שווה בעבודה.

חברת ראנד האמריקאית חקרה כמה שווה עבודת־הבית כמו־נחים כלכליים. התוצאה היתה מיליארד דולר בשנה. כאשר מחל־קים את הסכום ל־50 מיליון נשים, יוצא שכל אשה צריכה להש־תכר 35 אלף דולר בשנה, וכמובן שהן לא משתכרות אף אחוז קטן מזה. יוצא מכאן שהכלכלה מבוססת על עבודת־חינם של נשים.

● מדוע מוקצה הפמיניזם בארץ? הרתיעה של גברים ידועה, אבל מדוע מפנות הנשים עורף לפ־מיניזם?

לאור הפניות הרבות שהגיעו אלי בחודש האחרון, יש הרגשה שהפמיניזם קיבל לגיטימציה. להגיד „אני פמיניסטית" היה פעם דבר איום ונורא. המושג מפחיד מכמה סיבות. נשים פמיניסטיות, שלא מתנהגות לפי סטריאוטיפ מיני המוגדר על־ידי גברים, מאיימות על הכוח הגברי. התיקשורת דאגה להכפיש, ללגלג ולזלזל בהישגי הנשים הפמיניסטיות. (אורית זרובבל)

דניאלה די־נור:

„הגיע תור הזהב להשתחרר מן השיחרור!"

החודש יצאה לאור מהדורה עברית של הספר האמ־ריקאי „להיות אשה", שהוא מעין התקפלות מהפמיניזם המוצהר, ומתן לגיטימציה לחזרה לנשיות.

שאלתי את דניאלה די־נור, המו"לית של הספר בארץ ובתו של יחיאל די־נור, מדוע, לדעתה, זכה הספר בהצלחה גדולה כל־כך בארצות־הברית ובאירופה.

פמיניזם

פשוט הגיע תור־הזהב של המאבק להשתחרר מן השיחרור, ופתאום שומעים כמעט את אנחות־הרווחה של הנשים ושל הג־ברים כאחד.

מעכשיו כבר יש לגיטימציה לחוש חוסר־אונים מול גודש המ־טלות שלקחנו על עצמנו, אנחנו הנשים, באותו ניסיון נואל להצ־ליח בכל. גם להיות אם נפלאה, גם להיות מאהבת סוערת וחושנית (בכל זמן נדרש), גם להיות עליזה ובעלת־חיות, גם יעילה ובעלת הספקים (בכל תחום שהוא), גם לפתח קאריירה מזהירה, ובתנאי שלא על חשבון משהו מהדברים הקודמים.

● ואת, אישית, חרשבת שאי־אפשר?

כמו רובנו, נסחפתי גם אני בשלב מסויים אחרי הרצון להוכיח לעצמי (ובעיקר לאחרים) שאוכל להיות כל אלה. אבל כבר מזמן הבנתי שזו משימה בלתי־אפשרית. אין כרירה, צריך לקבל הח־לטות איפה צריך להשקיע יותר ואיפה פחות, ומה לנטוש לגמרי.

● בלומר, עברה לך הפמיניסטיות?

עברה כבר מזמן, אבל עכשיו אני גם מוכנה להודות בזה.

● ואיך מקבלת החברה אשה לא־פמיניסטית?

הנשים מקבלות את זה לאט־לאט, והגברים מקבלים את זה בשימחה. וגברים, כמובן, זה מה שקובע. (דניאלה שמי)

מרי חאס:

„בלי הנשים לא היתה האינתיפאדה מצליחה!"

המאבק לשיחרור האשה לא פסח גם על החברה הפלס־טינית. ממיסגרת פטריארכלית ושוביניסטית, שבה נשמרת דרכה של האשה בקפדנות, הפכה האשה הפלסטינית למי שלוקחת חלק פעיל במאבק.

שאלתי את מרי חאס, לשעבר אזרחית ישראלית שהפ־כה תושבת עזה, מנהלת תוכניות לגיל הרך במחנות־הפ־ליטים ופמיניסטית מוצהרת, אם השינוי במעמד האשה ברחוב הפלסטיני הוא תוצאה ישירה של האינתיפאדה.

כן, בהחלט. נשים לוקחות חלק פעיל בחיי הקהילה מאז תחילת האינתיפאדה. הן אחראיות לפרוייקטים רבים. עוזרות לפצועים, לאסירים ולמישפחותיהם: עוזרות בבתי־חולים.

מאז תחילת האינתיפאדה פיתחנו גידול עצמי, ואנחנו מספקות את כל צרכינו ומחסורנו מבחינה חקלאית, כדי שנוכל לעמוד בחרם שהכרזנו על סחורה ישראלית. לכל התחום הזה אחראיות נשים. הנשים קיבלו על עצמן תפקידי אירגון במיסגרת הקהילה ובמיסגרת מחנה־הפליטים כולו, והן מצטרפות למאבק גם באופן פיסי, בהפגנות.

האינתיפאדה גרמה לשינוי דראמתי בתפקיד האשה בחברה הפלסטינית, והוכיחה את חשיבותה. ללא שיתופה של האשה, האינתיפאדה לא היתה מצליחה. נשים — אמהות, בנות, סטו־דנטיות — כולן לוקחות חלק במאבק.

● מה צפוי עכשיו, עם עליית כוחם של האחים המוסלמיים, שבוודאי ירצו להשיב את המצב לקד־מותו?

אנחנו מקוות שהקהילה תכיר בחשיבותנו, ומתכוונות ללמוד

פמיניזם

מלקח האכזבה באלג'יריה. במאבק באלג'יריה שותפו הנשים, אבל בגדו בהן בתום המאבק. הפקנו מכך לקחים. אנחנו מודעות לסכנה, ועושות את הכל כדי שמיקרה אלג'יריה לא יחזור על עצמו.

● האם האשה הפלסטינית תתנגד לשינויים במ־עמדה, כתוצאה מהתגברות הפונדמנטליסטים, או שתקבל עליה את הדין במידת הצורך?

האשה הפלסטינית לא נמצאת היום במצב שבו היא יכולה לסגת. להיפך. המיסגרות הקהילתיות והאירגוניות שהקמנו תלו־יות בנשים, והמיסגרת לא תאפשר להן לחזור הביתה.

● את מגדירה את עצמך כפמיניסטית?

כן. בוודאי.

● ויש עוד הרבה במוך בקרב הפלסטיניות?

הרבה מאוד, והן עומדות עכשיו על דעתן ודורשות את זכו־יותיהן גם בבית וגם בחוץ. אנחנו עובדות בשקט, אבל בתקיפות, ועוזרות לנשים לדרוש את זכויותיהן. החברה שלנו, במיוחד במ־חנות־הפליטים, היא סגורה מאוד, מיסגרתית, דבקה באמונות וב־מסורת, וקשה מאוד לשנות הילכי־רות. אנחנו עובדות על שינוי האווירה, שינוי הדרך שבה נתפסת האשה והתהליך הוא איטי וזהיר. (אורית זרובבל)